

Nr 260.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående till anläggning av statsstuteri å Ottenby beviljat anslag m. m.; given Stockholms slott den 16 april 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:ts härmed föreslå riksdagen att

dels medgiva, att det av riksdagen år 1916 från de i statskontoret innestående hästförsäljningsmedel anvisade belopp av 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård må, i den mån det ej tages i anspråk för gäldande av kostnaderna för två i statsrådsprotokollet omförmälda utredningar samt intill ett belopp av 19,700 kronor för jordbruksarbetarbostäders anordnande vid Ottenby, tillsvidare av statskontoret för avsett ändamål förvaltas såsom en särskild fond och göras räntebärande, med iakttagande att räntan tillägges fonden;

dels ock av de hästförsäljningsmedel, vilka till statskontoret influtit eller komma att inflyta på grund av hästexporter, som ägt rum enligt av Kungl. Maj:t efter den 11 april 1916 lämnade utförseltillstånd, anvisa ett belopp av 137,300 kronor för uppförande av byggnader m. m. vid Ottenby i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven plan.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. Dahlberg.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Dahlberg anförde:

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 174 den 7 april 1916 anvisade riksdagen, enligt vad riksdagen anmälde i skrivelse nr 249 den 9 juni 1916, av de i statskontoret innestående hästförsäljningsmedel ett belopp av högst 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning å Ottenby kungsladugård med underlydande av ett statsstuteri för omkring 100 moderston och 5 stambeskällare samt i övrigt anordnat i huvudsaklig överensstämmelse med den i statsrådsprotokollet den 7 april 1916 av dåvarande departementschefen angivna plan. An-

gående denna plan må erinras, att nämnda utarrenderade kronoegendom skulle vid arrendets utgång den 14 mars 1917 övertagas direkt av staten och drivas för stuteriets räkning, att för stuteriets anläggning beräknades en kostnad av 580,700 kronor, varav, då 44,000 kronor kunde tagas av tillgängliga brandstodsmedel, 536,700 behövdes såsom anslag, samt att i samband med stuteriets inrättande den nuvarande hingstdepån vid Strömsholm skulle indragas. Beräkningar över driftkostnaderna samt förslag till stat för tjänstemännen vid stuteriet framlades i motiveringen. Då emellertid stuteriet icke antogs kunna förrän under år 1918 träda i verksamhet, var avsikten, att sagda statförslag skulle föreläggas 1917 års riksdag till antagande.

Kungl. Maj:tt förordnade den 3 juli 1916 om egendomens övertagande den 14 mars 1917 samt bemyndigade stuteriöverstyrelsen att låta utföra byggnadsarbeten m. m. enligt de förslag, som omförmäldes i statsrådsprotokollet den 7 april samma år.

I skrivelse den 28 december 1916 fann sig emellertid stuteriöverstyrelsen böra hemställa, att med stuteriets anläggning måtte tillsvidare anstå på grund av den högst betydande ökning i kostnaderna, som skulle förledas av, bland annat, de under världskriget i hög grad stegrade prisen å arbetskraft, materialier, förnödenheter, hästar m. m. Styrelsen erinrade därvid om Kungl. Maj:ts nyssnämnda bemyndigande den 3 juli 1916 samt anförde till stöd för sin hemställan huvudsakligen följande:

»Med anledning av det stuteriöverstyrelsen sålunda lämnade bemyndigandet uppdrog styrelsen till en början åt arkitekten i överintendentsämbetet greve Sigge Cronstedt att i fråga om de erforderliga ny- och ombyggnaderna å Ottenby för det nya stuteriet och det därmed förenade lantbruket verkställa nya besiktningar, utredningar och kostnadsförslag, som kunde ligga till grund för arbetenas utbudande på entreprenad, allt i enlighet med de anvisningar, som innefattades i en till honom överlämnad promemoria.

I detta uppdrag innefattades särskilt, att greve Cronstedt skulle noggrant undersöka beskaffenheten av de å Ottenby befintliga bostadsbyggnaderna. Dessa hade nämligen hittills ansetts kunna användas av personalen vid det blivande stuteriet och det därmed förenade jordbruket efter allenast smärre reparationer (målning och tapetsering), men vid besök å Ottenby sistlidne augusti månad hade stuteriöverstyrelsens chef haft tillfälle att konstatera dessa byggnaders synnerligen dåliga och otidsenliga beskaffenhet. Vid detta tillfälle framställdes också till honom från arbetarna på platsen klagomål över arbetarbostädernas dåliga skick. Arrendatorn meddelade samtidigt, att det på grund av denna omständighet mötte stora svårigheter att erhålla dugliga arbetare till gården.

Av stuteriöverstyrelsens förslag den 3 september 1915, vilket i huvudsak legat till grund för Eders Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen i detta ämne, framgår, att styrelsen beräknat kostnaderna för stuteriets anläggning på följande sätt:

Uppförande av nya byggnader samt ändrings- och reparationsarbeten å redan be- fintliga	kronor	255,700
anläggning av vattenledning	»	20,000
inköp av hästar	»	200,000
inventarier för stuteriet	»	5,000
kreatur, dragare, redskap och andra inventarier för lantbruket även- som grundförbättringar m. m.	»	100,000
	Summa kronor	580,700

Vad särskilt beträffar kostnaderna för uppförandet av nya byggnader samt ändrings- och reparationsarbeten å redan befintliga, fördelades den beräknade kostnaden å följande poster:

Nybyggnader för stuteriet.

1 bostad för stoskötare, fodermarsk	kr.	9,000
5 bostäder för stallbetjänter à kr. 6,300	»	31,500
Oförutsedda utgifter, cirka 10 procent	»	4,000
	kronor	44,500

Ombyggnader och reparationer för stuteriet.

Gamla stallarna	kr.	127,000
F. d. tjänstemännens ladugård	»	13,200
Logbyggnaden	»	11,000
Södra och norra flyglarna	»	7,800
Äldre byggnaders reparation till bostäder för sex stall- betjänte och extra personal	»	2,000
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m., cirka 12 procent	»	19,000
	kronor	180,000

Nybyggnader för lantbruket.

1 bostad för jordbruksförvaltare	kr.	10,500
1 » » slöjdare, smed	»	9,000
1 » » rättare	»	6,000
Oförutsedda utgifter, ritningar, tillsyn m. m., cirka 10 procent	»	2,500
	kronor	28,000

Ombyggnader och reparationer för lantbruket.

Äldre byggnaders reparation till bostäder för 16 jordbruksarbetare....	»	3,200
	Summa kronor	255,700

Beräkningarna grundade sig å ritningar och kostnadsförslag, som i mars år 1913 upprättats av greve Cronstedt, på uppdrag av överintendentsämbetet, och som granskats och godkänts av ämbetet — — —.

De i 1915 års förslag intagna kostnadsberäkningarna voro alltså uppgjorda enligt de pris å byggnadsmaterialier och arbetskraft, som gällde år 1913. Stuteriöverstyrelsen anmälde också vid förslaget överlämnande till Eders Kungl. Maj:t, att beräkningarna rörande kostnaderna för stuterianläggningen grundade sig å *normala* pris. Detsamma framhölls jämväl av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i hans anförande till det vid ovannämnda proposition fogade statsrådsprotokollet.

Den nu av greve Cronstedt verkställda utredningen utvisar, att kostnaderna för ny- och ombyggnader å Ottenby under nuvarande förhållanden skulle komma att betydligt överstiga de förut beräknade. Anledningarna härtill äro i främsta rummet de sedan år 1913 i synnerligt hög grad ökade prisen såväl å materialier av alla slag som å arbetskraft. Nedannämnda exempel belysa detta.

Murning	per kubikmeter kostade år 1913 kronor 85: —	år 1916 kronor 150: —
Målning	» » » » » 1: 60	» » » 2: 10
Utvändig puts	» » » » » 1: 25	» » » 2: 50
Betongvalv	» » » » » 12: 20	» » » 28: —
Jordschaktning	» » » » » 0: 80	» » » 2: —
Armeringsjärn per kilogram	» » » » » 0: 20	» » » 0: 60
Plåt per kvadratmeter per kg.	» » » » » 2: 83	» » » 7: —
Fönsterkarmar av järn	» » » » » 45: —	» » » 175: —
Virke per kubikfot	» » » » » 0: 60	» » » 1: 30

Ännu en omständighet föranleder till ökade kostnader, nämligen att vid den besiktning av bostadsbyggnaderna å Ottenby, som stuteriöverstyrelsen anmodat greve Cronstedt verkställa, dessa befunnits vara i vida sämre skick än vad man förut haft sig bekant, och att de samtliga, med undantag för stora manbyggnaden, i sitt nuvarande skick knappast kunna sägas vara lämpliga för bostäder.

Till följd härav hava de av stuteriöverstyrelsen beräknade kostnaderna för äldre byggnaders iståndsättande till bostäder för stallbetjänter och jordbruksarbetare, sammanlagt 5,200 kronor, i det nya kostnadsförslaget måst höjas till 90,660 kronor.

Slutligen har ytterligare en anledning till ökade kostnader för byggnaderna givits därutinnan, att vid nu verkställd besiktning det ansetts nödvändigt att med taktegel täcka alla å bostadshus och å större ekonomibyggnader varande spåntak, vilka — även under vanliga förhållanden synnerligen eldfarliga och ohållbara — äro det i än högre grad å Ottenby på grund av platsens för alla vindar oskyddade läge. Då emellertid den merkostnad av 26,900 kronor, som härigenom uppstår, avser en åtgärd, som icke ingått i den ursprungliga planen, har densamma icke inräknats i nedan uppställda jämförelse mellan förut och nu beräknade byggnadskostnader.

Det sammanfattade resultatet av den nya utredningen giver vid handen — —, att kostnaderna för ny- och ombyggnader å Ottenby, förut beräknade till 255,700 kronor, skulle, utan att själva byggnadsplanen ändras i vidare mån, än att reparationsarbetena å de nuvarande arbetarbostäderna bliva mer genomgripande, komma att uppgå till 615,500 kronor, om arbetena nu företoges. Av sistnämnda summa belöpa:

på nybyggnader för stuteriet	kronor	89,700
» ombyggnader » »	»	404,000
» nybyggnader » lantbruket.....	»	62,500
» ombyggnader » »	»	59,300
Summa kronor		615,500

Även de förut uppgjorda kostnadsberäkningarna för uppsättning av stuteriets stostam samt för jordbrukets organisation ha betänkligt rubbats av senare tidens oavbrutna prisstegringar. Enligt 1915 års förslag ansåg styrelsen, att de behövlige 100 moderstona skulle kunna anskaffas för 200,000 kronor, men styrelsen måste nu anmäla, att denna post kräver en ökning med 150,000 kronor.

Kostnaderna för anläggningen av den behövlige vattenledningen hava hittills beräknats till 20,000 kronor, men torde behöva höjas till 35,000 kronor. För anskaffande av inventarier till stuteriet har anslagits ett belopp av 5,000 kronor, men under nuvarande förhållanden komma sannolikt 10,000 kronor att härför krävas.

De nu beräknade kostnaderna för jordbrukets organisation framgå av nedanstående tablå, vilken tillika upptager motsvarande kostnader enligt 1915 års förslag.

	1915	1916
50 kor, 10 tvååriga kvigor, 10 ettåriga kvigor.....	kronor 20,000	kronor 36,000
14 par arbetshästar.....	» 20,000	» 50,400
Får och svin.....	» 3,000	» 4,500
Inventarier av alla slag, däribland lokomobil och tröskverk	» 18,000	» 25,000
Utsäde av spannmål och frö, fodersäd m. m.....	» 10,000	» 15,000
Grundförbättringar, gödningsämnen	» 10,000	» 45,000
Skogsplantering, ersättning till avträdaren för höst-säde, gräsfrö, höstbruk m. m.	» 4,000	» 10,000
Driftkapital	» 15,000	» 15,000

Summa kronor 100,000 kronor 200,900

Bland dessa poster är särskilt den betydliga stegringen i kostnaderna för grundförbättringar påfallande. Statskonsulenten A. Elofson, som på uppdrag av stuteriöverstyrelsen och åtföljd av dess chef sistlidne augusti månad besiktigade ängs- och betesmarkerna å Ottenby, har, såsom framgår av ett utav honom avgivet utlåtande, funnit kraftiga åtgärder behövlige för dessa markers försättande i god hävd. Kostnaderna härför beräknas av statskonsulenten Elofson till omkring 39,000 kronor, men stuteriöverstyrelsen antager dock, att tillfredsställande resultat bör kunna ernås för omkring 30,000 kronor. Återstående delen — 15,000 kronor — av den för grundförbättringar m. m. beräknade anslagsposten av 45,000 kronor är avsedd för inköp av artificiella gödningsämnen, täckdikning m. m. å åkerjorden. I 1915 års förslag beräknades kostnaderna härför till 10,000 kronor, men böra nu på grund av ändrade prisförhållanden upptagas till ovannämnda 15,000 kronor.

Sammanställas de nu omförmälda utgiftsposterna, och jämföras med de i föregående förslag upptagna, erhålles följande resultat:

	1915	1916
Uppförande av nya byggnader samt ändrings- och reparationsarbeten å redan befintliga.....	kronor 255,700	kronor 615,500
Anläggning av vattenledning	» 20,000	» 35,000
Inköp av hästar	» 200,000	» 350,000
Inventarier för stuteriet	» 5,000	» 10,000
Kreatur, dragare, redskap och andra inventarier för lantbruket ävensom grundförbättringar m. m.	» 100,000	» 200,900
	Summa kronor 580,700	kronor 1,211,400

Det belopp, varmed den ursprungligen beräknade kostnaden för anläggandet av ett statsstuteri å Ottenby måste överskridas, om denna anläggning under den närmaste tiden skulle verkställas, uppgår sålunda till 630,700 kronor. Den allra största delen av denna kostnadsökning har, såsom förut framhållits, sin grund i de under världskriget oerhört stegrade prisen å arbetskraft, materialier, förnödenheter, hästar m. m. I vad mån dessa pris komma att nedgå, då fred åter inträder, är givetvis omöjligt att nu förutsäga. Det synes dock knappast troligt, att förhållandena någonsin skola bliva sådana, att ett statsstuteri å Ottenby kan komma till stånd inom ramen av de förut beräknade kostnaderna.

Stuteriöverstyrelsen är i alla hänseelser av den mening, att frågan om anläggandet av ett statsstuteri å Ottenby för närvarande måste skjutas å sido, ty även om ett ökat anslag av den storlek, som enligt den nu verkställda utredningen kräves, skulle av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen beviljas, anser styrelsen, att det resultat, som under nuvarande förhållanden därmed skulle uppnås, icke motsvarade de ökade kostnaderna. Hela den ekonomiska kalkylen för stuteriet skulle också därigenom förryckas, och betydelsen av denna anläggning icke bliva densamma, som under andra förhållanden varit möjligt.

För stuteriöverstyrelsen är den vunna insikten om svårigheten att under nuvarande förhållanden genomföra stuterianläggningen synnerligen nedslående. Styrelsen hyser nämligen alltjämt den fasta övertygelsen, att upprättandet av ett statsstuteri för ädla hästar är ett av de kraftigaste medlen, varigenom landets varmblodiga hästavel kan underhjälpas, en övertygelse, som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet förklarar sig dela, och åt vilken även riksdagen givit uttryck genom att i sin förut omfördälda skrivelse bland annat yttra, att »en konsolidering av det inom landet ännu befintliga varmblodiga hästmaterialet vid ett av staten upprättat stuteri skulle vara det ur alla synpunkter lämpligaste sättet att under alla eventualiteter säkerställa landets produktion av varmblodiga hästar i såväl kvalitativt som kvantitativt avseende.»

Stuteriöverstyrelsen vidhåller därför på det bestämdaste tanken på ett sådant stuteris upprättande, även om dess förverkligande tillsvdare måste undanskjutas. De av riksdagen för ändamålet beviljade medlen torde alltjämt böra stå under statskontorets förvaltning, och stuteriöverstyrelsen anser önskvärt, att de må kunna göras räntebärande i likhet med statens hästavelsfond. Vad beträffar Ottenby kungsladugård med underlydande, som från den 14 nästkommande mars skulle ställas under stuteriöverstyrelsens omedelbara vård och förvaltning, torde förnyad utarrendering genom domänstyrelsens försorg snarast möjligt böra äga rum. Av flera skäl, bland andra hänsynen till möjligheten att erhålla en arrendator, som kan

finna med sin fördel förenligt att betala ett något så när skäligt arrende, torde arrendeperioden icke kunna bliva kortare än fem år.

I samband med förnyad utarrendering av Ottenby måste emellertid frågan om beredande av bättre bostäder för arbetarna ävensom andra för jordbruket därstädes viktiga byggnadsfrågor lösas. Såsom ovan framhållits, äro de nuvarande arbetarbostäderna synnerligen otillfredsställande, och det har år efter år mött allt större svårigheter att till gården erhålla dugliga jordbruksarbetare just på grund av bostädernas beskaffenhet. De nuvarande statbyggnaderna, stora arbetarkaserner, äro byggda av oisolerad och genomgående kalksten och till följd därav fuktiga och osunda. Källarna ligga omedelbart under boningsrummen, och nedgången till dem är anordnad genom luckor i köksgolven. För att sätta dessa bostäder i nödortfittigt skick skulle krävas en kostnad av omkring 59,300 kronor, och då skulle likväl de fuktförande kalkstensmurarna, det vantrevnad förorsakande kasernsystemet samt de nuvarande till arbetarbostäderna hörande synnerligen bristfälliga uthusen bibehållas. Det torde här böra nämnas, att enligt vad stuteriöverstyrelsen inhämtat, bostadsbyggnader av kalksten allmänt utdömts på Öland såsom olämpliga och hälsofarliga. Av greve Cronstedts kostnadsberäkningar inhämtas, att nya bostadsbyggnader av tegel eller trä, vardera avsedd för två eller fyra familjer, med isolerade bostäder och skilda ingångar, samt behöfliga uthus skulle för samma antal arbetare kunna uppföras för 106,400 kronor. Stuteriöverstyrelsen anser denna utväg att råda bot på de ifrågavarande missförhållandena vida att föredraga framför att nedlägga stora kostnader på de nuvarande kasernerna.

Ordnandet av bostadsförhållandena för jordbruksarbetarna genom nybyggnader skulle enligt detta förslag komma att medföra följande kostnader:

1 bostad jämte uthus för rättare	kronor 11,500
1 » » » » slöjdare och smed (2 lägenheter, vardera om 2 rum och kök)	» 18,350
4 bostäder jämte uthus, med 4 lägenheter om 1 rum och kök i vardera eller ock 8 bostäder jämte uthus, med 2 lägenheter om 1 rum och kök i vardera, allt för jordbruksarbetare	» 106,400
Oförutsedda utgifter	» 13,750
	<hr/>
	Summa kronor 150,000

Motsvarande kostnader, därest de nuvarande arbetarbostäderna ombyggnas enligt greve Cronstedts senaste förslag, skulle bliva:

1 nybyggnad för rättaren, som ovan	kronor 11,500
1 » » slöjdaren och smeden, som ovan	» 18,350
Oförutsedda utgifter för dessa byggnader	» 2,950
Ombyggnad av befintliga arbetarbostäder	» 53,000
Oförutsedda utgifter	» 6,300
	<hr/>
	Summa kronor 92,100

Uti detta senare förslag äro dock icke några kostnader inrymda för uthus. Upptagas dessa till av greve Cronstedt beräknade belopp kronor 18,400 blir totala kostnaden

	kronor 110,500
--	----------------

eller sålunda endast 39,500 kronor lägre än det i alla avseenden mera tilltalande nybyggnadsförslaget.

Vad beträffar de nuvarande ekonomibyggnaderna å Ottenby äro dessa i vissa avseenden otillfredsställande och otillräckliga, och styrelsen kan icke underlåta påpeka, att i händelse av ny utarrendering svårigheter torde möta att erhålla den nu utgående arrendeavgälden, såvida icke några av de väsentligaste bristerna bliva avhjälpda. Redan förut har framhållits nödvändigheten att täcka de befintliga spån-taken med tegel. Vid egendomens betydande jordbruk saknas skjul för arbetsvagnar och redskap, vilka arrendatorn måste låta stå ute under bar himmel, ävensom ordnad gödselstad. Den befintliga logbyggnaden rymmer ej på långt när gårdens gröda under normala förhållanden, varför en sädeshjälms bör uppföras.

Sammanlagda kostnaderna för dessa förbättringar äro beräknade till följande belopp:

för taktäckning med tegel	kronor 26,900
1 redskapsskjul	» 7,000
1 gödselstad	» 4,000
1 sädeshjälms	» 5,000
	<hr/>
	Summa kronor 42,900

Kostnaderna för nu föreslagna nybyggnads- och förbättringsarbeten utgöra alltså:

för ordnandet av bostadsförhållandena	kronor 150,000
» förbättring av ekonomibyggnaderna m. m.	» 42,900
eller tillhoppa	kronor 192,900

Då emellertid kostnaderna för jordbruksarbetarbostädernas istandsättande blivit i det för 1916 års riksdag framlagda förslaget upptagna till allenast 3,200 kronor, torde medel såväl till dessa nybyggnadsarbeten, som till ovannämnda för jordbruket nödvändiga förbättringar å ekonomihuset m. m. icke kunna erhållas från det för stuterianläggningen beviljade anslaget utan måste anskaffas på annat sätt, i synnerhet som frågan om beredande av bättre arbetarbostäder och ekonomibyggnader icke är beroende av statsstuteriets inrättande, utan allenast berör jordbrukets vederbörliga tillgodoseende och under alla förhållanden skulle krävt sin lösning, när, såsom nu skett, vissa av dessa byggnader blivit utdömda.

Det kunde då ifrågasättas, att dessa kostnader skulle bestridas av inflytande arrendeavgifter för kungsladugården på det sätt, att arrendatorn ålades byggnads-skyldighet mot avdrag å arrendet. Därigenom skulle emellertid hela arrendet för många år framåt konsumeras, men då stuteriöverstyrelsen för sina tjänsteuppgifter är i oavvisligt behov av arrendeinkomsten från Ottenby oavkortad, kan icke heller denna utväg föreslås.

Styrelsen vill däremot ifrågasätta, huruvida icke anslag härtill skulle kunna erhållas från de andelar, som tillfallit statsverket av försäljningssummorna för hästar, som fått exporteras enligt nådiga medgivanden den 2 juni, 14 juli och 3 oktober innevarande år. Allenast genom den export, som ägt rum jämlikt de två förstnämnda nådiga besluten, har statsverket tillgodoförts ett belopp av 410,984 kronor 95 öre.

På grund av vad sålunda blivit anført, får stuteriöverstyrelsen i underdånighet hemställa:

att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nåder föreskriva, att med den beslutade anläggningen av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård skall tillsvidare anstå;

att av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen till bestridande av kostnaderna för stuteriets anläggning beviljat belopp, 536,700 kronor, av de i statskontoret innestående hästförsäljningsmedlen, fortfarande måtte, i den mån detta anslag icke behöver tagas i anspråk för gäldande av kostnaderna för de av arkitekten greve Cronstedt och statskonsulenten Elofson gjorda utredningarna, få av statskontoret omhänderhavas och göras räntebärande;

att Ottenby kungsladugård med underlydande omedelbart måtte få genom domänstyrelsens försorg utarrenderas från den 14 mars 1917 för så kort arrendeperiod, som med bibehållande av skäligt arrende är möjligt, med rätt för stuteriöverstyrelsen att fortfarande såsom hittills disponera de av denna kronoegendom inflytande inkomsterna; samt

att för uppförande av nya arbetarbostäder och utförande av övriga ovan föreslagna byggnadsarbeten och anläggningar för jordbruket vid Ottenby i enlighet med av stuteriöverstyrelsen nu förebragt utredning och kostnadsberäkning måtte av medel, som till statsverket influtit genom försäljning av hästar, vilka fått utföras ur riket, anvisas ett anslag av 192,900 kronor.»

Vid styrelsens skrivelse voro fogade åtskilliga kostnadsförslag, ritningar och utlåtanden.

Med anledning av denna framställning förklarade Kungl. Maj:t den 30 december 1916, att med den beslutade anläggningen av ett statsstuteri å Ottenby skulle tillsvidare anstå, samt anbefalldes tillika domänstyrelsen ombesörja, att ifrågavarande egendom bleve utarrenderad för högst fem år från den 14 mars 1917. Beträffande stuteriöverstyrelsens övriga framställningar fattades icke något beslut. Kontrakt om fortsatt arrende under fem år mot samma avgäld som förut eller 11,060 kronor har därefter avslutats med förutvarande arrendatorn, varvid man emellertid måst ställa i utsikt, att staten skulle vidtaga åtgärder för uppförande av tidsenliga arbetarbostäder samt utförande av övriga i stuteriöverstyrelsens skrivelse den 28 december 1916 ifrågasatta anläggningar.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår har det befunnits nödvändigt att uppskjuta anläggandet av det beslutade statsstuteriet. Skälet till detta beslut var, att anläggningskostnaderna även utan varje ändring i planen för anläggningarna kunde beräknas bli ungefär dubbelt så höga som den för riksdagen framlagda kalkylen utvisade. Härtill kommo de krav på förbättrade bostadslägenheter, som numera fram-

ställtts av arbetarna på egendomen, och vilkas tillgodoseende krävde byggnadsarbeten utöver den framlagda planen.

Jag har inhämtat, att min företrädare i ämbetet vid tillstyrkande av Kungl. Maj:ts beslut den 30 december 1916 ingalunda ansett, att planen på ett dylikt stuteri borde övergivas, utan endast att dess genomförande måste tills vidare uppskjutas. Även jag delar denna uppfattning. För detta ändamål synes det mig särdeles önskvärt, att det av fjolårets riksdag anvisade anslaget får bibehållas för sitt ändamål och, i den mån det icke behöver tagas i anspråk för gäldande av kostnaderna för de av arkitekten greve Cronstedt och statskonsulenten Elofson gjorda utredningarna samt för utförande av vissa i fjolårets förslag upptagna byggnadsarbeten för jordbrukets behov, av statskontoret förvaltas såsom ett räntebärande kapital. Det synes nämligen givet, att på grund av prisens stegring det icke kan beräknas, att ett statsstuteri i framtiden kan anordnas allenast för de i fjol beräknade kostnaderna, och då kan den tillväxt kapitalet hinner erhålla genom tillagda räntor vara av stor betydelse för att underlätta företagets genomförande. Framställning om sagda medels avsättande till en räntebärande fond torde nu böra göras hos riksdagen.

Den av stuteriöverstyrelsen nu lämnade utredningen ådagalägger emellertid enligt min mening, att oberoende av stuteriets inrättande vissa byggnads- och andra arbeten vid Ottenby äro oundgängligen av behovet påkallade. Denna egendom har påtagligen hittills icke blivit i dessa hänseenden tillgodosedd i så hög grad, som behovet krävt. Detta är också lätt förklarligt. För stuteriöverstyrelsen, som för sina tjänstutgifter till hästavelns främjande haft oavvisligt behov av hela arrendeinkomsten från Ottenby, vilken också för detta ändamål av statsmakterna tagits i beräkning, har nämligen icke möjligheten stått öppen att använda denna inkomst — och än mindre andra medel — till förbättringars och nybyggnaders utförande å egendomen. I detta fall förefinnes alltså en bestämd skillnad mot de till domänfonden hörande kronoegendomarna, där dylika kostnader gäldas medelst arrendeavdrag. Även för framtiden blir förhållandet enahanda beträffande arrendeinkomsten av Ottenby, och därför måste särskilda medel beredas för bekostande av dylika, jordägaren tillkommande arbeten. Naturligtvis är härvid endast fråga om sådana arbeten, som äro oundgängliga för fastigheten såsom jordbruksegendom. Stuteriförslaget lämnas härvid fullständigt å sido, dock att det naturligtvis bör tillses, att icke några arbeten bekostas, som vid inrättandet av ett stuteri skulle bliva onyttiga.

Bland dessa nu ifrågasatta arbeten är först att nämna anordnandet av arbetarbostäder. Att de nuvarande kasernerna, byggda, såsom i äldre tider varit brukligt på Öland, av oisolerad, genomgående kalksten, skola vara särdeles fuktiga och osunda, helst som källarnedgång är anordnad genom luckor i köksgolven, samt ur trevnadssynpunkt mycket undermåliga, finner jag vara uppenbart. När härtill kommer platsens avlägsna läge, är det ej underligt att, såsom det numera upplysts, allt större svårigheter yppats att dit erhålla goda jordbruksarbetare och att de nuvarande arbetarna påyrkat bättre bostäder, om de skulle stanna. Jag finner det därför oundvikligt att, trots de för byggnadsföretag för närvarande synnerligen ogynnsamma tiderna, åtgärder omedelbart vidtagas för tillgodoseende av detta behov. I valet mellan de av stuteriöverstyrelsen angivna alternativen för att förbättra de nuvarande bostadsförhållandena finner jag förslaget att bygga nya bostadshus vara vida att föredraga framför att lägga ned stora kostnader på de nuvarande kasernerna, som i allt fall ej skulle bli fullt tillfredsställande och säkerligen ej skulle komma att motsvara anspråken under någon längre tid framåt. Det förra förslaget slutar i sin helhet på 150,000 kronor och det senare på 110,500 kronor. Vinsten av bostädernas förmånligare anordning i förra fallet synes mig fullt uppväga kostnadsökningen av 39,500 kronor. Såsom förslaget angiver böra särskilda bostadshus byggas dels för rättaren och dels för slöjdaren och smeden. För övriga arbetare synes mig förslaget att bygga tvåfamiljshus vara att föredraga framför förslaget med fyra lägenheter i varje hus. På grund av planritningens beskaffenhet blir kostnaden nästan densamma i vartdera fallet.

Vad de övriga föreslagna arbetena — spåntakens täckning med tegel samt uppförande av redskapsskjul, gödselstad och sädeshjälms — angår har jag vid granskning av handlingarna funnit även dessa erforderliga för jordbrukets behöriga skötsel. Dock synes det mig ej alldeles nödvändigt, att dessa arbeten, utom redskapsskjulet, genast igångsättas, utan torde de kunna anstå, tills mera normala prisförhållanden inträtt. Kostnaden för redskapsskjulet är beräknad till 7,000 kronor.

Hela kostnaden skulle alltså bli 157,000 kronor.

Av de byggnadsarbeten, som nu föreslås till utförande, upptogos i fjolårets förslag bostäder åt slöjdare och smed för 9,000 kronor, bostad åt rättare för 6,000 kronor, till oförutsedda utgifter för dessa bostäder i runt tal 1,500 kronor samt äldre arbetarbostäders reparation för 3,200 kronor, tillhoppa 19,700 kronor. Jag anser det riktigast, att detta belopp nu tages i anspråk av det i fjol beviljade anslaget, utan hinder av att stuteriet nu icke samtidigt inrättas. Det återstående behöfliga beloppet blir då 137,300 kronor.

Stuteriöverstyrelsen har för beredande av medel till de föreslagna byggnadsarbetena hänvisat på de andelar av försäljningssummor för hästar, som tillflutit statsverket på grund av hästexporter, som medgivits efter den 11 april 1916. Enligt vad jag inhämtat utgör behållningen från sådana redan avslutade exportert inemot 700,000 kronor, vartill beräknas ytterligare komma omkring 300,000 kronor på grund av en den 20 januari 1917 medgiven, ännu ej avslutad och redovisad export. Jag anser icke några betänkligheter böra möta för att av dessa medel taga 137,300 kronor till nu ifrågavarande anläggningar vid Ottenby. Detta kan ju betraktas som en återbetalning från landets hästavels sida till Ottenby jordbruksdomän, vars avkastning oavkortad utgått till denna hästavels främjande, under det att domänen själv blivit i saknad av nödiga förbättringar.

Då riksdagen i fjol fattat beslut angående inrättande av statsstuteri vid Ottenby, anser jag anvisande av medel till nu ifrågavarande ändamål icke böra ske utan att riksdagen beslutat därom.

På grund av vad jag nu anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

dels medgiva, att det av riksdagen år 1916 från de i statskontoret innestående hästförsäljningsmedel anvisade belopp av 536,700 kronor till bestridande av kostnaderna för anläggning av ett statsstuteri å Ottenby kungsladugård må, i den mån det ej tages i anspråk för gäldande av kostnaderna för två av mig omförmälda utredningar samt intill ett belopp av 19,700 kronor för jordbruksarbetarbostädernas anordnande vid Ottenby, tillsvidare av statskontoret för avsett ändamål förvaltas såsom en särskild fond och göras räntebärande, med iakttagande att räntan tillägges fonden;

dels ock av de hästförsäljningsmedel, vilka till statskontoret influtit eller komma att inflyta på grund av hästexporter, som ägt rum enligt av Kungl. Maj:t efter den 11 april 1916 lämnade utförseltillstånd, anvisa ett belopp av 137,300 kronor för uppförande av byggnader m. m. vid Ottenby i huvudsaklig överensstämmelse med av mig härovan angiven plan.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Olle Åkerberg.